

INTEGRACJA RYNKÓW FINANSOWYCH W UNII EUROPEJSKIEJ od A do Z

5

maj
2007

Błażej Lepczyński

Integracja transgraniczna rynku bankowego w UE

- Integracja rynku bankowego w UE
- Jednolity rynek finansowy
- Proces integracji
- Rynki finansowe

foto. Robert Piaszkiewicz

BŁAŻEJ LEPCZYŃSKI

Błażej Lepczyński

Instytut Badań
nad Gospodarką Rynkową
Uniwersytet Gdański

Integracja transgraniczna rynku bankowego w UE

1. Wprowadzenie

Integracja rynku bankowego w Unii Europejskiej jest częścią szerszego procesu globalizacji i liberalizacji gospodarki światowej na obszarze rynków finansowych. Polega ona na znoszeniu wszelkich barier utrudniających utworzenie w Unii Europejskiej jednolitego rynku bankowego ze wspólną infrastrukturą techniczną i regulacyjną. Integracja rynku bankowego jest niezmiernie ważna z punktu widzenia całej gospodarki unijnej, może bowiem poprawić mechanizm alokacji w gospodarce. Może także przynieść wymierne korzyści dla europejskich konsumentów oraz przedsiębiorców. Integracja powinna bowiem sprzyjać obniżaniu cen usług kredytowych i poprawie jakości bankowej oferty produktowej.

Integrację europejskiego rynku bankowego zalicza się obecnie do najważniejszych tendencji w bankowości europejskiej. Dzięki działaniom podjętym przez Komisję Europejską w ramach Strategii Lizbońskiej procesy integracyjne w ostatnim czasie się wzmocniły. Integracja pogłębia się i w coraz większym stopniu decyduje o kształcie europejskiej bankowości.

Podstawowym celem poniższego opracowania jest scharakteryzowanie procesu integracji rynku bankowego w Unii Europejskiej.

Zdefiniowano w nim pojęcie integracji, przedstawiono mechanizm integracji rynku bankowego w UE oraz wymieniono najważniejsze korzyści wynikające z integracji dla konsumentów i przedsiębiorców. Przedstawiono również konsekwencje wynikające z integracji dla unijnych instytucji kredytowych.

Integracja rynku bankowego postępuje nierównomiernie. Niektóre segmenty rynku bankowego charakteryzują się relatywnie dużą integracją, inne zaś pomimo podjętych przez Komisję Europejską działań na rzecz integracji pozostają słabo zintegrowane. Dlatego ważną częścią artykułu jest przedstawienie stopnia i barier integracji.

Utworzenie jednolitego rynku bankowego w UE praktycznie nie jest możliwe bez znacznego zwiększenia stopnia integracji rynku kredytów hipotecznych w UE, a dokładniej rynku mieszkaniowych kredytów hipotecznych, który obecnie jest w minimalnym stopniu zintegrowany. Działania na rzecz integracji na obszarze kredytów hipotecznych będą w najbliższych latach jednym z priorytetów Komisji Europejskiej w zakresie integracji rynku bankowego w UE. Integracji tego segmentu rynku bankowego poświęcono w artykule odrębny podrozdział.

W opracowaniu pominięto ważne zagadnienia związane z integracją rynku bankowego w UE. Chodzi tu mianowicie o zagadnienia ochrony konsumenta na integrującym się rynku bankowym czy projekt integracji rynku płatności detalicznych w euro w UE. Będą one omówione w kolejnych dodatkach edukacyjnych do „Banku i Kredytu”.

Procesy integracji i liberalizacji rynków finansowych w UE coraz silniej wpływają na polski rynek bankowy. Stąd też na koniec przedstawiono stopień integracji polskiego rynku bankowego z rynkiem europejskim oraz konsekwencje wynikające z integracji dla polskich konsumentów i banków.

2. Pojęcie i konsekwencje transgranicznej integracji rynku bankowego

Przez pojęcie integracji rynku bankowego w Unii Europejskiej należy rozumieć proces scalania się rynków bankowych poszczególnych krajów UE w jeden duży rynek o wspólnej infrastrukturze. Integracja powinna prowadzić do powstania sytuacji, w której ten sam produkt bankowy byłby dostępny we wszystkich krajach członkowskich po tej samej cenie. Oczywiście tego typu sytuacja będzie trudna do osiągnięcia w krótkim okresie.

Wśród najważniejszych celów integracji rynku bankowego w Unii Europejskiej wymienia się z reguły wzmocnienie poziomu konkurencji, obniżenie kosztów transakcyjnych oraz wzrost efektywności i płynności rynku. To z kolei powinno przynosić wymierne korzyści przedsiębiorcom, konsumentom oraz całej gospodarce.

Zacznijmy od korzyści z integracji rynku bankowego dla gospodarki UE. Oczekuje się, że integracja rynku usług finansowych w UE będzie skutkowałą dodatkowym wzrostem PKB i zatrudnienia. Wynika to z faktu, że integracja prowadzi do wzrostu konkurencji między instytucjami finansowymi, co w rezultacie oznacza usprawnienie mechanizmu alokacji kapitału i spadek kosztu jego pozyskania (Pawłowicz 2004, s. 151).

Przykładowo w raporcie *London Economics* z 2002 r. szacowano, że w następstwie redukcji kosztów finansowania na skutek integracji rynku kapitałowego i bankowości korporacyjnej mógłby nastąpić jednorazowy wzrost PKB w UE o 1,1% (Walter 2003, s. 4).

Beneficjentami integracji będą z pewnością konsumenci i przedsiębiorcy. Zintegrowany rynek bankowy powinien być bardziej konkurencyjny niż rynki narodowe, a to powinno przyczynić się do wzrostu atrakcyjności oferty bankowej oraz jakości usług bankowych.

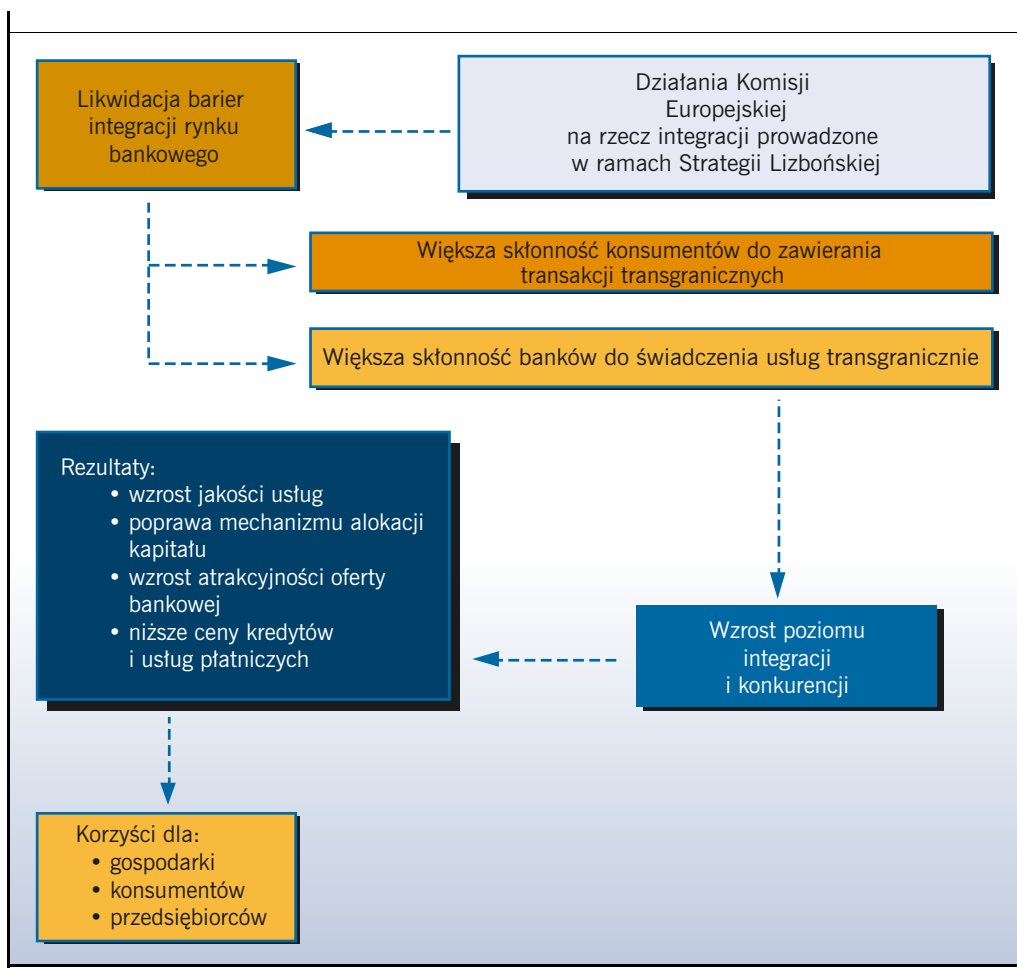
Integracja wiąże się również z pewnym ryzykiem. Warto przede wszystkim zwrócić uwagę, że rosnąca w wyniku integracji konkurencja może powodować nasilenie protekcjonizmów narodowych w celu ochrony rynków lokalnych (krajowych)¹.

¹ Określane coraz częściej mianem patriotyzmu ekonomicznego.

Działania protekcjonistyczne mogą przybierać różne formy i hamować postęp integracji rynku bankowego w UE.

Pisząc o integracji rynku bankowego, należy zwrócić uwagę, że można wyróżnić co najmniej kilka jego segmentów o różnym poziomie zintegrowania oraz różnej podatności na procesy integracyjne.

schemat 1 **MECHANIZM INTEGRACJI RYNKU BANKOWEGO w UE i jej konsekwencje dla konsumentów, przedsiębiorców i gospodarki**

Źródło: opracowanie własne.

Relatywnie wysokim stopniem integracji charakteryzuje się w strefie euro rynek pieniężny, a ściślej mówiąc rynek międzybankowy. Na drugim biegunie jest natomiast europejska bankowość detaliczna, której zintegrowanie jest obecnie bardzo niskie.

Istotnym czynnikiem integrującym rynki finansowe w UE w ostatnich latach było z pewnością wprowadzenie wspólnej waluty euro. Uwidoczniło ono jednak istnienie wielu barier integracji rynków finansowych w Unii Europejskiej, wynikających z regulacji prawnych, narodowej architektury instytucji stabilizujących rynek oraz braku zintegrowanej infrastruktury technicznej rynku bankowego².

Integracja jest procesem złożonym, wymagającym podejmowania wielu działań regulacyjnych, znoszących bariery utrudniające tworzenie się jednolitego rynku bankowego w UE. Mechanizm integracji rynku bankowego w UE i jego konsekwencje przedstawiono na schemacie.

Proces integracji europejskiego rynku bankowego jest wspierany przez politykę Unii Europejskiej (zob. schemat 1). Integracja rynku bankowego stanowi bowiem jeden z najważniejszych warunków podwyższenia konkurencyjności gospodarczej Unii Europejskiej i realizacji celów Strategii Lizbońskiej (Pawłowicz 2006, s. 214).

W latach 1999–2005 działania na rzecz utworzenia jednolitego rynku bankowego w Unii Europejskiej były prowadzone w ramach tzw. planu FSAP (*Financial Services Action Plan*). Główne znaczenie w planie FSAP miały kwestie związane z podnoszeniem poziomu ochrony konsumenta na rynku finansowym, transgraniczną konkurencją i stabilnością systemu finansowego (Pawłowicz 2006, s. 214).

Skutki działań regulacyjnych podejmowanych w ramach planu FSAP powinny być na szerszą skalę widoczne za kilka lat. Już dzisiaj widać, że dzięki działaniom w ramach FSAP osiągnięto postęp w integracji rynku kapitałowego i bankowości korporacyjnej. Nadal jednak silnie rozdrobniony jest rynek bankowości detalicznej.

² Przykładowo brak wspólnej infrastruktury utrudnia integrację rynku płatności detalicznych w euro.

Zakończenie w 2005 r. realizacji planu FSAP nie oznaczało końca działań na rzecz integracji rynków finansowych w Unii Europejskiej w ramach Strategii Lizbońskiej. Dotychczasowa realizacja idei jednolitego rynku bankowego ujawniła bowiem konieczność dalszych działań na rzecz integracji, zwłaszcza w zakresie detalicznych usług finansowych. Dalszej integracji mają służyć działania przedstawione w grudniu 2005 r. w Białej Księdze w sprawie polityki w dziedzinie usług finansowych na lata 2005–2010³. Dokument ten jest kontynuacją FSAP i zapisane w nim działania można określić mianem planu *post*-FSAP.

W zakresie integracji rynku bankowego UE działania określone w Białej Księdze na lata 2005–2010 dotyczą w zasadzie kredytów hipotecznych, konsumpcyjnych, płatności detalicznych oraz rachunków bankowych, czyli obszaru detalicznego. Rynek bankowości korporacyjnej jest bowiem znacznie bardziej zintegrowany. Działania Komisji Europejskiej mają polegać głównie na przełamywaniu barier utrudniających konkurencję transgraniczną i wzmacnianiu pozycji konsumenta na rynku bankowym. W perspektywie 2010 r. te działania powinny doprowadzić do zwiększenia integracji tych obszarów unijnego rynku bankowego oraz przyczynić się do poprawy efektywności funkcjonowania rynku bankowego w UE.

Pogłębieniu integracji europejskiego rynku finansowego oraz wzrostowi poziomu konkurencji na rynku usług bankowych w UE powinna sprzyjać również tzw. dyrektywa o fuzjach bankowych (tj. dyrektywa zmieniająca dyrektywy wspólnotowe w zakresie zasad proceduralnych i kryteriów oceny stosowanych w ramach oceny ostrożnościowej przypadków nabycia lub zwiększenia udziałów w przedsiębiorstwach sektora finansowego). Przyjęte w dyrektywie zmiany powinny również w dużym stopniu ograniczyć problem protekcjonizmu narodowego, który szkodzi integracji i ogranicza konkurencję na rynku usług finansowych. Przejawem takich zachowań były działania prezesa włoskiego banku centralnego Antonio Fazio, który blokował przejęcie Banca Antonveneta przez ABN AMRO i wspierał włoskie instytucje finansowe.

Omawiana dyrektywa została przyjęta przez ministrów finansów Unii Europejskiej 27 marca 2007 r. Ma ona ułatwić międzynarodowe fuzje bankowe, które stanowią obecnie tylko około 20% wszystkich fuzji i przejęć w europejskim sek-

³ Powstanie Białej Księgi poprzedziły konsultacje na temat Zielonej Księgi w sprawie polityki w dziedzinie usług finansowych na lata 2005–2010, opublikowanej 3 maja 2005 r. Zawierała ona wstępną propozycję określającą priorytety integracji rynku finansowego w latach 2005–2010.

torze bankowym. Jest to wskaźnik znacznie mniejszy niż w innych sektorach gospodarki. Dyrektywa zawiera m.in. zamkniętą listę kryteriów oceny ostrożnościowej nabywcy instytucji finansowej przez organy nadzoru oraz maksymalny czas przeprowadzenia takiej oceny. Zgodnie z nowymi przepisami potencjalny nabywca instytucji kredytowej musi powiadomić na piśmie organ nadzoru właściwy dla tej instytucji kredytowej, jeśli zamierza nabyć znaczny pakiet akcji, w wyniku czego proporcja posiadanych praw głosu lub posiadanego kapitału osiągnie lub przekroczy 20%, 30%, 50% albo instytucja kredytowa stanie się przedsiębiorstwem zależnym od potencjalnego nabywcy. Organy nadzorcze mają 60 dni roboczych na ocenę potencjalnego nabywcy. Potencjalnego nabywcę oraz bezpieczeństwo finansowe planowanego nabycia ocenia się na podstawie ściśle określonych kryteriów⁴.

Zgodnie z nową dyrektywą, jeśli organ nadzorczy postanowi wyrazić sprzeciw wobec planowanego nabycia, informuje o tym potencjalnego nabywcę na piśmie oraz podaje powody takiej decyzji.

Nowe przepisy implikują konieczność zmian przepisów w polskim prawie bankowym. Dla banków krajowych oznacza to wzrost konkurencji w wyniku ułatwień w transgranicznym nabywaniu banków.

Innym ważnym aspektem procesu integracji, do którego Komisja Europejska przywiązuje dużą wagę, jest ochrona konsumenta na rynku detalicznych usług finansowych⁵. Chodzi tu przede wszystkim o zapewnienie europejskim konsumentom maksymalnego bezpieczeństwa korzystania z usług bankowych w skali całej Unii Europejskiej, głównie poprzez wzmocnienie i rozszerzenie ochrony prawnej. W tym celu Komisja Europejska podejmuje różnorodne działania zapewniające konsumentom lepszy dostęp do rzetelnych informacji o produktach bankowych (np. informacji przedkontraktowych, zwiększenie rangi doradztwa kredytowego), czy ułatwiające konsumentom rozwiązywanie sporów z bankami poza krajem zamieszkania (sieć FIN-NET⁶). Oczywiście dla banków oznacza to

⁴ Do tych kryteriów zalicza się: reputację potencjalnego nabywcy, reputację i doświadczenie osób, które będą kierować instytucją kredytową w wyniku planowanego nabycia, kondycję finansową potencjalnego nabywcy, to, czy instytucja kredytowa spełni, obecnie i w przyszłości, wymogi ostrożnościowe wynikające z omawianej dyrektywy oraz czy istnieją poważne podstawy, by podejrzewać, że w związku z planowanym nabyciem dokonano lub usiłowano dokonać prania pieniędzy lub finansować terroryzm.

⁵ Problematyka ochrony konsumenta będzie przedmiotem odrębnego dodatku.

⁶ Paneuropejska sieć pozasądowych instytucji rozpatrujących skargi konsumentów na banki, która powstała z inicjatywy Komisji Europejskiej. Pozwala ona konsumentom rozwiązywać spory w skali transgranicznej.

ponoszenie kosztów dostosowawczych. Koszty te wiążą się z koniecznością dostosowania struktur, procedur i kwalifikacji pracowników do nowych regulacji i wymogów.

Dalsza integracja oraz związana z nią poprawa efektywności europejskiego rynku bankowego będą możliwe tylko w warunkach funkcjonowania bezpiecznego i stabilnego systemu bankowego w UE. Stabilność finansowa jest konieczna do utworzenia jednolitego rynku bankowego w UE. Tymczasem rozwiązania w zakresie architektury instytucjonalno-regulacyjnej rynku bankowego w UE są nieadekwatne do obecnego stadium rozwoju rynku finansowego. Taka sytuacja jest istotnym zagrożeniem dla dalszej integracji.

W zakresie nadzoru Komisja Europejska w latach 2005–2010 chce wzmocnić zobowiązania do współpracy i wymiany informacji między organami nadzoru (Komisja Europejska 2005). Zdaniem Komisji należy także zapewnić współpracę w sytuacjach kryzysowych (Komisja Europejska 2005). Komisja Europejska podtrzymuje w Białej Księdze zasadę, że nadzór skonsolidowany nad ponadnarodowymi grupami finansowymi będzie sprawował nadzorca z kraju rejestracji spółki dominującej (kraju macierzystego). Utrzymany zostanie zatem narodowy charakter nadzoru nad rynkiem bankowym w UE.

Do 2010 r. na obszarze UE zostanie także podtrzymany narodowy system gwarantowania depozytów. Zmiany będą miały charakter kosmetyczny. Do takich konkluzji prowadzi lektura opublikowanego 27 listopada 2006 r. Komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego przeglądu dyrektywy 94/19/WE w sprawie systemów gwarancji depozytów.

Przedstawione przez Komisję Europejską działania powinny się przyczynić do wzmocnienia procesu integracji rynków finansowych w UE, choć już dziś widać, że integrację może utrudniać fakt, że instytucje nadzoru nad rynkami finansowymi oraz instytucje gwarantujące depozyty mają charakter narodowy, a Europejski Bank Centralny nie pełni funkcji pożyczkodawcy ostatek instancji. W takiej sytuacji większemu poziomowi integracji może towarzyszyć wzrost ryzyka w systemie bankowym. Nie należy również lekceważyć nasilających się protekcjonizmów narodowych, które po 2010 r. mogą być głównym zagrożeniem dla dalszej integracji rynków finansowych w UE.

Zgodnie z przedstawionym na schemacie mechanizmem integracji rynku bankowego opisane działania Komisji Europejskiej poprzez redukcję barier utrudniających integrację zwiększają skłonność konsumentów do zawierania transakcji transgranicznych. Część banków podejmuje działalność w innych krajach UE, wykorzystując zasadę jednolitej licencji bankowej. Prowadzi to do wzrostu integracji oraz konkurencji na rynku bankowym. W rezultacie poprawia się jakość świadczonych usług bankowych, obniżają się ceny kredytów, sprawniej działa mechanizm alokacji w gospodarce. Korzyści z integracji odnoszą konsumenci i przedsiębiorcy.

Warto się również zastanowić, co oznacza integracja dla banków. W krótszej perspektywie banki muszą się liczyć z koniecznością ponoszenia kosztów dostosowywania do nowych regulacji prawnych, silniejszą konkurencją oraz wyższym poziomem ochrony konsumenta na rynku bankowym. W długim okresie integracja to dla wielu banków szansa ekspansji na rynki zagraniczne.

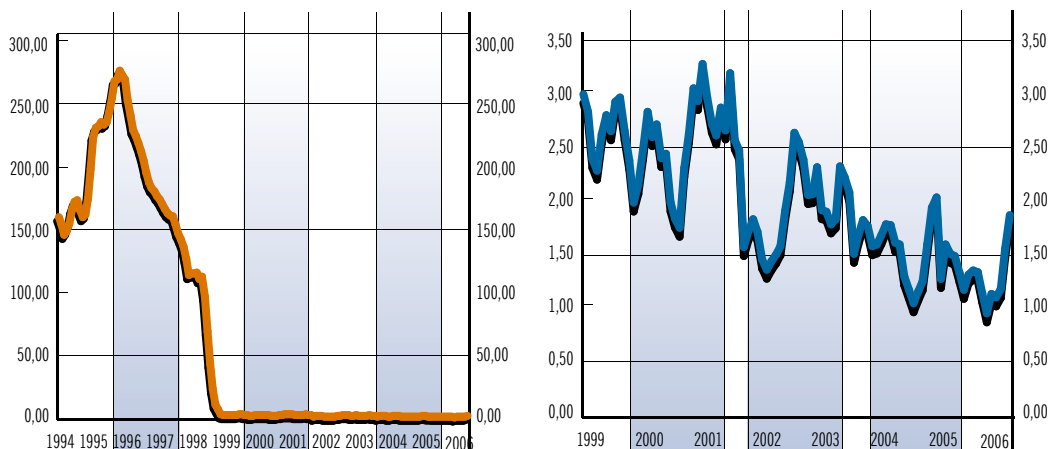

3. Ocena poziomu integracji rynku bankowego w Unii Europejskiej

Do pomiaru stopnia integracji rynku bankowego można zastosować wskaźniki cenowe. Opierają się one na założeniu, że na doskonale zintegrowanym rynku ceny identycznych produktów są takie same we wszystkich krajach należących do ugrupowania gospodarczego (Gostomski 2004, s. 26). Do ich konstrukcji stosuje się statystyczne miary rozproszenia (dyspersji). Pomiarowi podlegają różnice w cenach produktów bankowych z różnych krajów UE. Do pomiaru tych różnic stosunkowo często wykorzystuje się odchylenie standardowe. Wskaźniki cenowe dotyczą najczęściej cen kredytów, depozytów, ale także usług transferowych. Z punktu widzenia oceny postępów w integracji wskaźniki cenowe oparte na miarach dyspersji są destymulantami. Im niższy poziom wskaźnika, tym wyższy stopień integracji.

Oceniając stopień integracji europejskiego rynku za pomocą wskaźników cenowych można stwierdzić, że relatywnie bardzo wysoką integrację w strefie euro charakteryzuje się rynek pieniężny, a ściślej mówiąc rynek międzybankowy.

wykres 1 **ZRÓŻNICOWANIE STÓP PROCENTOWYCH** pożyczek międzybankowych typu *overnight* w strefie euro w latach 1994–2006 (w punktach bazowych)

Uwaga: do zobrazowania zróżnicowania wykorzystano miarę odchylenia standardowego.

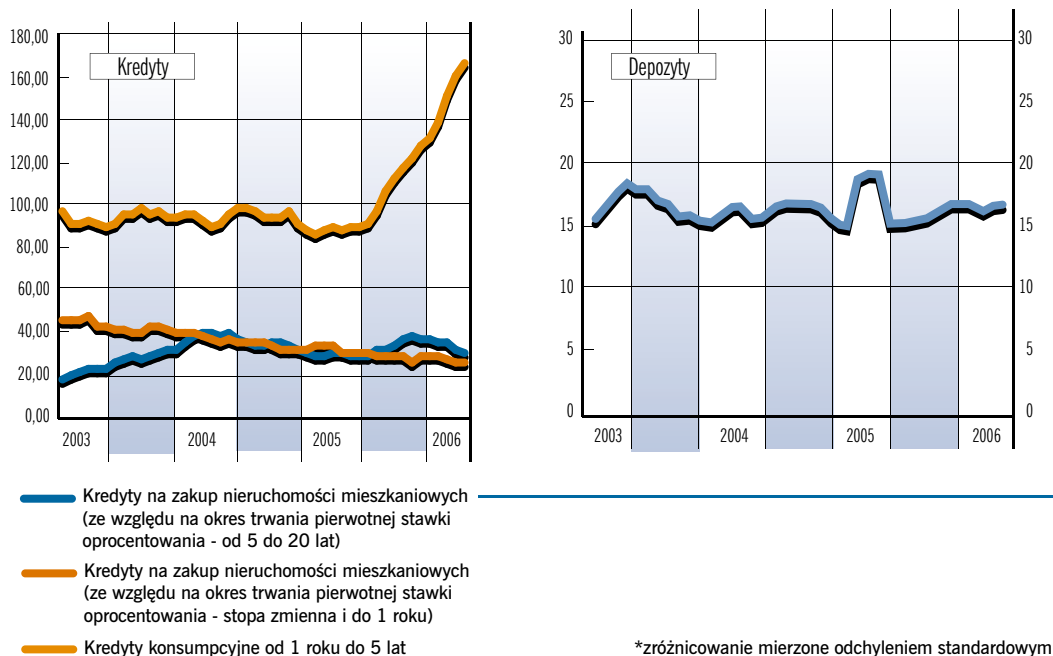
Źródło: ECB (2006a, s. 24).

Wskazuje na to znaczny spadek zróżnicowania stóp oprocentowania pożyczek międzybankowych typu *overnight* w krajach UE-12 w latach 2004–2006 (zob. wykres 1).

Z wykresu 1 wynika, że zróżnicowanie stóp oprocentowania pożyczek międzybankowych po wprowadzeniu euro (1999 r.) spadło z ponad 100 punktów bazowych do 3 punktów. W latach 1999–2006 nastąpił dalszy spadek zróżnicowania cen pożyczek międzybankowych w strefie euro: z 3 punktów bazowych do 1 punktu.

Wyraźnie widać, że do integracji rynku międzybankowego w UE przyczyniło się wprowadzenie od 1 stycznia 1999 r. wspólnej waluty euro. Przykład ten pokazuje również, jak ważną rolę w procesie integracji odgrywają standaryzacja i harmonizacja, czyli stworzenie jednolitych zasad funkcjonowania rynku. Oprócz ustanowienia wspólnej waluty ważnym czynnikiem integrującym rynek pieniężny było bowiem wprowadzenie wspólnych indeksów rynkowych – EONIA i EURIBOR.

wykres 2 **ZRÓŻNICOWANIE STÓP** kredytów oraz depozytów detalicznych w monetarnych instytucjach finansowych w strefie euro*

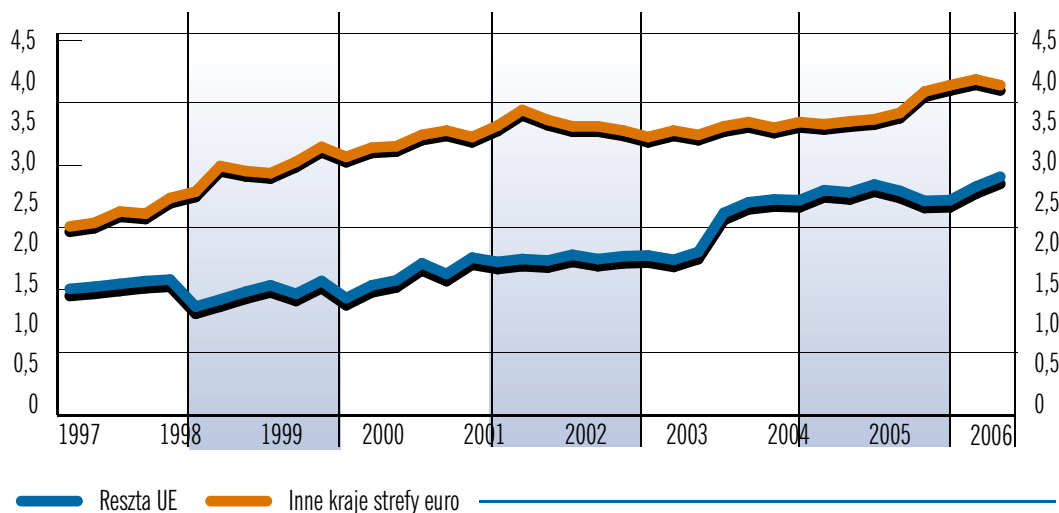

Źródło: ECB (2006a, s. 34).

Na drugim biegunie pod względem stopnia integracji jest rynek bankowości detalicznej. Zróżnicowanie cen depozytów i kredytów dla ludności jest w Unii Europejskiej relatywnie duże. Co więcej, z analizy wskaźników cenowych wynika, że zróżnicowanie cen nie zmniejsza się, co może sugerować, że podjęte działania na rzecz integracji rynku bankowości detalicznej w UE nie znalazły dotychczas odzwierciedlenia we wskaźnikach cenowych (zob. wykres 2).

Wskaźniki cenowe nie są jedyną grupą mierników stopnia integracji rynku bankowego. Do pomiaru poziomu integracji można również zastosować wskaźniki przedstawiające procentowy udział wartości kredytów lub depozytów w instytucjach finansowych z kraju A należącego do UE w innym kraju UE. Analiza poziomu tego typu wskaźników potwierdza, że stopień integracji rynku bankowego w UE jest relatywnie niski (zob. wykres 3).

wykres 3 **UDZIAŁ KREDYTÓW I POŻYCZEK** sektora niefinansowego udzielonych przez instytucje finansowe z krajów strefy euro w innych krajach strefy euro lub krajach UE spoza strefy euro

Źródło: ECB (2005).

Wykres 3 jednoznacznie wskazuje, że rynek kredytowy w Unii Europejskiej ma charakter narodowy. Udział transgranicznych operacji kredytowych jest w krajach UE relatywnie niski i w 2005 r. wyniósł około 3%. Co więcej, w analizowanym okresie udział kredytowych transakcji transgranicznych wzrósł tylko nieznacznie.

Poziom integracji można również oceniać, analizując znaczenie różnych strategii podejmowania działalności transgranicznej przez banki. Podejmując działalność na skalę międzynarodową w ramach UE, banki mogą wybrać jedną z czterech strategii:

- 1) sprzedaż usług bankowych w sposób transgraniczny bez fizycznej obecności banku na rynku zagranicznym za pomocą zdalnych kanałów dystrybucji (Internetu i telefonu),
- 2) otwieranie za granicą banków i oddziałów,

3) fuzje i przejęcia transgraniczne,

4) alianse strategiczne na skalę europejską (C. Eppendorfer, R. Beckmann, M. Neimke 2002, s. 1–3).

Spośród wymienionych strategii ekspansji transgranicznej stosunkowo największe znaczenie mają fuzje i przejęcia. Według E. Srejber, byłej wiceprezes banku centralnego Szwecji (Riksbank), integracja w bankowości będzie odbywała się właśnie głównie poprzez fuzje i przejęcia transgraniczne, które będą prowadziły do integracji produktowej, organizacyjnej oraz po stronie finansowania (Srejber 2006).

Inne formuły zwiększania stopnia integracji rynku bankowego w Unii Europejskiej będą odgrywały mniejszą rolę. Chodzi tu przede wszystkim o zakładanie oddziałów w innych państwach członkowskich oraz świadczenie usług w sposób transgraniczny z wykorzystaniem Internetu.

Z ustaleń Komisji Europejskiej wynika, że udział transakcji międzynarodowych w fuzjach w europejskim sektorze finansowym wyniósł w latach 1999–2004 około 20% (Commission of the European Communities 2005, s. 7). Był to zatem udział znacznie mniejszy niż w sferze realnej, gdzie charakter międzynarodowy miało około 45% fuzji (Commission of the European Communities 2005, s. 7).

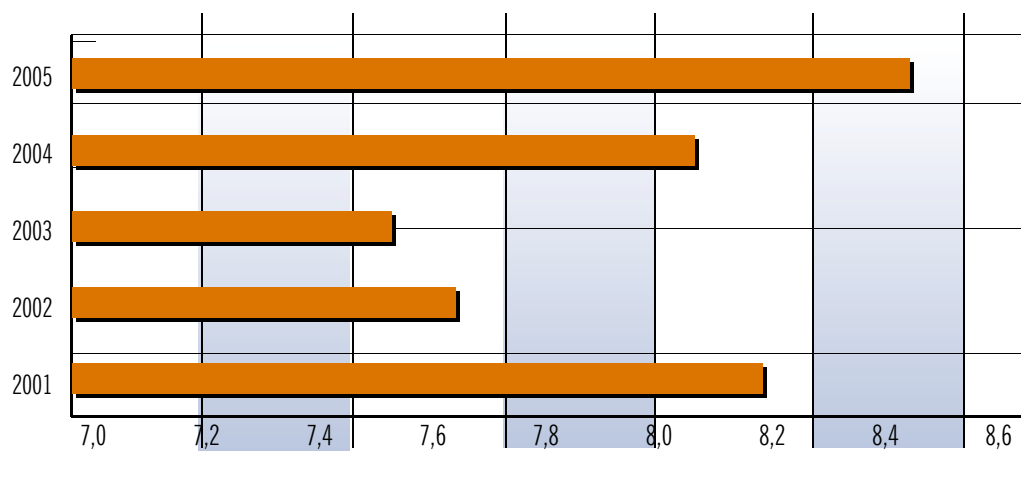
Bardziej optymistyczny obraz znaczenia transgranicznych fuzji i przejęć w sektorze finansowym wyłania się z danych pochodzących z raportu PriceWaterhouseCoopers pt. *Financial Services M&A. Going for growth in Europe*. Z informacji zawartych w tym raporcie wynika, że jeszcze w 2003 r. udział fuzji i przejęć o charakterze transgranicznym w ogólnej wartości tego typu transakcji wynosił około 20%, ale już w latach 2004–2005 przekraczał 50%. W 2006 r. na europejskim rynku finansowym odnotowano znaczny wzrost transakcji typu M&A w stosunku do 2005 r. (o 58 mld euro). Całkowita wartość fuzji i przejęć w europejskim sektorze bankowym wyniosła w 2006 r. 137 mld euro. Ten duży wzrost spowodowały przede wszystkim transakcje w sektorze bankowym. Jednak wzrost fuzji i przejęć wynikał głównie z transakcji krajowych. Wartość transakcji transgranicznych pozostała na podobnym poziomie jak w 2005 r. W rezultacie udział fuzji transgranicznych zmniejszył się do około 45%.

Liczba oddziałów zagranicznych otwieranych w innych krajach niż siedziba spółki matki wzrosła w ostatnich kilku latach w niewielkim stopniu. Udział aktywów oddziałów zagranicznych w ogólnej wartości aktywów banków z krajów UE-25 był w 2005 r. prawie taki sam jak w 2001 r. (zob. wykres 4).

Na bardzo niskim poziomie kształtuje się także poziom usług bankowych sprzedawanych transgranicznie poprzez Internet. Niewielkie znaczenie mają również alianse strategiczne na skalę transgraniczną.

Do badania stopnia integracji europejskiego rynku bankowego wykorzystuje się również badania opinii publicznej. Wyniki tego typu badania zasadniczo potwierdzają tezę o niskim poziomie integracji europejskiego rynku bankowego. Z badań przedstawionych w raporcie *Financial Integration Monitor* z 2005 r. wynika, że niewielka liczba Europejczyków korzysta z usług finansowych w innym kraju członkowskim UE lub z innego kraju unijnego (zob. wykres 5).

wykres 4 **UDZIAŁ AKTYWÓW** oddziałów zagranicznych w ogólnej wartości aktywów banków z krajów UE-25 w latach 2001–2005

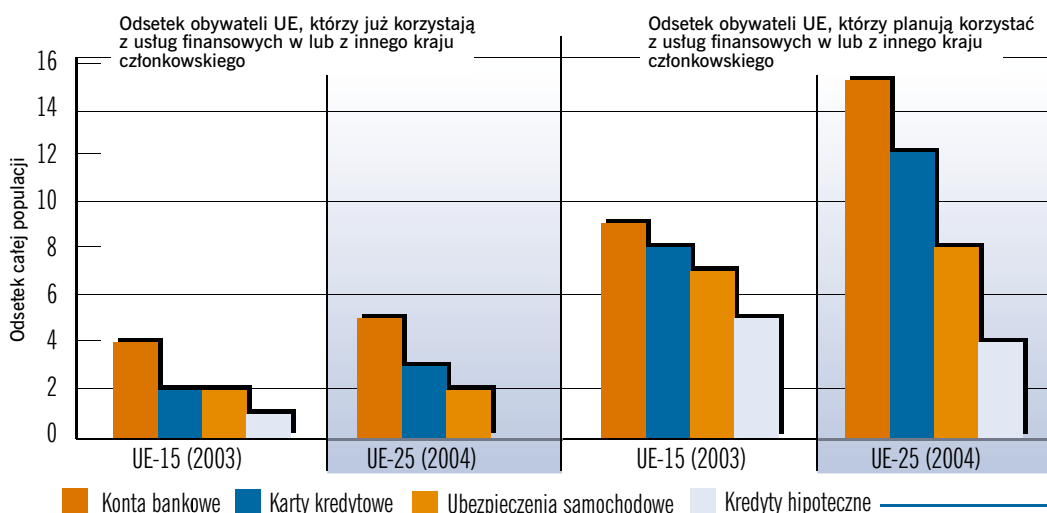

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych dostępnych w raporcie: ECB (2006b).

Z wykresu 5 wynika, że w 2004 roku odsetek obywateli UE korzystających z rachunku bankowego w innym kraju unijnym lub oferowanego przez bank z innego kraju członkowskiego ukształtował się na poziomie 5%. Niższe wskaźniki notuje się w wypadku usług kredytowych (kart kredytowych), ubezpieczeń samochodowych oraz kredytów hipotecznych.

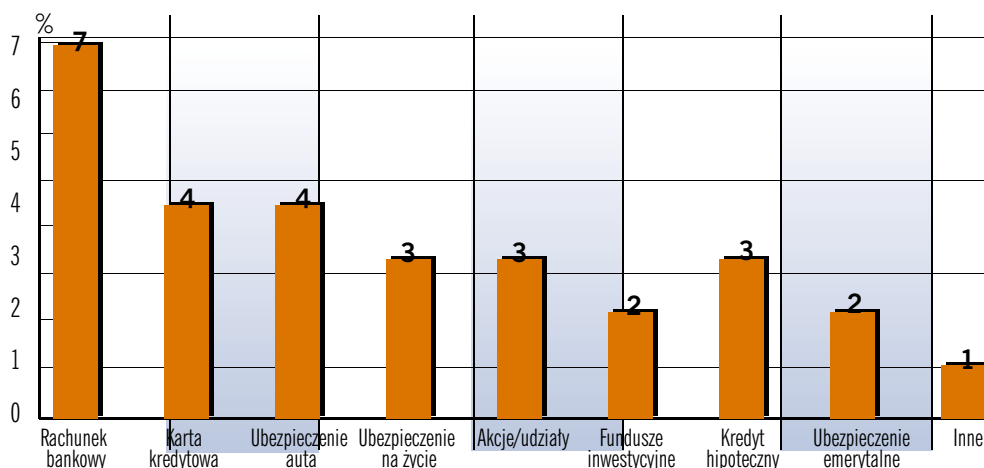
Badania Komisji Europejskiej przeprowadzone w marcu 2005 r. potwierdzają bardzo niski stopień korzystania przez europejskich konsumentów z produktów instytucji finansowych zlokalizowanych z innym kraju niż kraj ich pochodzenia. Przedstawiono je w raporcie pt. *Public Opinion in Europe on Financial Services*. Można w nim przeczytać, że tylko 5% ankietowanych przez Komisję respondentów odpowiedziało, że korzystali z rachunku bieżącego oferowanego przez instytucję finansową zlokalizowaną w innym kraju (European Commission 2005b, s. 39). W przypadku kart kredytowych ten wskaźnik wyniósł 2% (European Commission 2005b, s. 39). Z przeprowadzonej w artykule oceny stopnia integra-

wykres 5 **ODSETEK OBYWATELI korzystających oraz planujących korzystać transgranicznie z usług finansowych na obszarze UE**

Źródło: European Commission (2005a, s. 10).

wykres 6 **WYKORZYSTANIE TRANSGRANICZNYCH DETALICZNYCH USŁUG finansowych w Unii Europejskiej do 2010 r.**

Źródło: *Public Opinion in Europe on Financial Services, Special Eurobarometr 230, August 2005, European Commission cyt. za raportem IBnGR (2006).*

cji rynku bankowego w UE wynika, że jest ona obecnie relatywnie niska, choć pomiędzy różnymi segmentami rynku bankowego występują znaczne różnice. Za w pełni zintegrowany można uznać rynek międzybankowy w strefie euro, natomiast bankowość detaliczna charakteryzuje się bardzo niskim stopniem integracji.

Wraz z dalszą liberalizacją rynku bankowego w UE i rozwojem technologii internetowych krąg obywateli korzystających z usług finansowych z innych krajów powinien się rozszerzać. Z informacji przedstawionych na wykresie 5 wynika bowiem, że odsetek obywateli UE, którzy planują korzystać z konta osobistego w lub z innego kraju członkowskiego, wynosił w 2005 r. 15%. Inne badania Komisji Europejskiej wskazują jednak, że stopień korzystania z usług transgranicznych w najbliższych kilku latach prawdopodobnie nie będzie tak duży. Udział sprzedaży transgranicznej w ogólnej liczbie sprzedanych usług bankowych w UE do 2010 r. będzie nadal relatywnie niski i nie przekroczy kilku procent.

W świetle przedstawionych wskaźników i badań konsumentów stopień integracji rynku bankowego w UE należy ocenić jako relatywnie niski, jednak czynniki związane z integracją będą miały coraz większe znaczenie dla przyszłego kształtu europejskiego sektora bankowego. Integracja to bowiem także wiele działań związanych z podnoszeniem poziomu ochrony konsumentów czy zwiększaniem stabilności europejskiego rynku bankowego, które nie znajdują bezpośredniego odzwierciedlenia w poziomie wskaźników obrazujących stopień integracji rynku bankowego w UE.

4. Bariery integracji europejskiego rynku bankowego

Integrację rynku bankowego w Unii Europejskiej utrudnia wiele różnorodnych barier. Niektóre mają charakter naturalny (np. bariera językowa) i będą trudne

tabela 1 **BARIERY integracji rynku bankowego w UE**

Konsumentom europejskim w większym korzystaniu z usług bankowych na zasadach transgranicznych przeszkadzają:	Banki nie działają na skalę ponadnarodową z powodu:
<ul style="list-style-type: none"> – różnice językowe, – funkcjonowanie różnych walut, – odległość, 	<ul style="list-style-type: none"> – większej asymetrii informacji, – zróżnicowania regulacji,
<ul style="list-style-type: none"> – brak wiedzy potrzebnej do rozwiązywania sporów transgranicznych, 	<ul style="list-style-type: none"> – konieczności przygotowywania na rynki zagraniczne całkowicie nowej oferty produktowej, – braku wspólnej infrastruktury rynku,
<ul style="list-style-type: none"> – przyzwyczajenie do form produktów bankowych oferowanych na krajowym rynku bankowym, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyższego ryzyka.
<ul style="list-style-type: none"> – różnice w zamożności – wyższe ryzyko. 	

Źródło: opracowanie własne.

do przełamania w krótkim okresie. Inne zaś wiążą się z aspektami prawnymi, które można przełamywać poprzez odpowiednie działania legislacyjne.

Bariery integracji można analizować w perspektywie konsumentów i instytucji kredytowych (zob. tabela 1).

Bariery przedstawione w tabeli 1 z jednej strony nie skłaniają europejskich konsumentów i przedsiębiorców do korzystania z usług finansowych za granicą, z drugiej zaś ograniczają skłonność banków do konkurowania w skali transgranicznej.

Duże znaczenie z pewnością mają bariery naturalne między państwami UE, wynikające z różnic językowych, kulturowych, historycznych czy demograficznych. Utrudniają one przede wszystkim integrację bankowości detalicznej i hipotecznej w UE, w mniejszym natomiast stopniu wpływają na bankowość korporacyjną.

Spośród wymienionych barier warto uwypuklić znaczenie bariery językowej. Oferty banków są w zasadzie dostępne tylko w języku mieszkańców kraju, w którym bank jest zlokalizowany. Trudno również znaleźć banki mające ofertę kredytową czy depozytową w języku angielskim. Wiąże się to z tym, że banki nie widzą obecnie ekonomicznego sensu opracowywania oferty w innym języku niż język konsumentów z najbliższego otoczenia. Banki doskonale zdają sobie bowiem sprawę, że o wyborze instytucji kredytowej i usług bankowych decyduje przede wszystkim geograficzna bliskość instytucji finansowej. Zróznicowanie językowe mieszkańców UE może być zatem jeszcze przez wiele lat bardzo silną barierą utrudniającą integrację europejskiego rynku bankowości detalicznej oraz dla małych i średnich przedsiębiorstw.

Różnice kulturowe i demograficzne między mieszkańcami UE powodują odmienne preferencje konsumentów i przedsiębiorców w UE w zakresie produktów bankowych. Wejście na nowy rynek często oznacza dla banku konieczność przygotowania całkowicie nowej oferty produktowej, co pociąga duże koszty, skutecznie zniechęcające do podejmowania ekspansji na zagraniczne rynki.

Integracji przeszkadzają również bariery prawne, brak wspólnej waluty we wszystkich krajach UE oraz brak wspólnej infrastruktury rynku. Przykładowo

brak paneuropejskiego biura informacji kredytowej powoduje, że udzielanie kredytów nierezydentom wiąże się z większym ryzykiem dla banków niż kredytowanie rezydentów. W transakcjach transgranicznych większa jest bowiem asymetria informacji. Bankom trudniej ograniczać negatywną selekcję i ryzyko nadużycia.

5. Przykład integracji rynku kredytów hipotecznych na finansowanie nieruchomości mieszkaniowych w UE

Rynek kredytów hipotecznych na finansowanie nieruchomości mieszkaniowych jest jednym z największych rynków finansowych w UE. Zadłużenie z tytułu kredytów hipotecznych na finansowanie nieruchomości mieszkaniowych w relacji do PKB w krajach UE-15 kształtuje się na poziomie od kilkunastu do ponad 100%. Co więcej, w ostatnich kilku latach zadłużenie ludności w bankach na cele mieszkaniowe szybko wzrasta.

Kredyty hipoteczne na finansowanie nieruchomości mieszkaniowych odgrywają relatywnie dużą rolę w strukturze kredytów hipotecznych ogółem. W wysoko rozwiniętych krajach UE stanowią one około 60–70% ogółu kredytów hipotecznych, a w Polsce około 80%.

Wolumen kredytów hipotecznych na finansowanie nieruchomości mieszkaniowych w krajach „nowej” UE jest znacznie mniejszy niż w krajach UE-15, ale tempo wzrostu imponujące. W Polsce stosunek wolumenu kredytów na nieruchomości do PKB na koniec 2006 r. wyniósł około 7,5%, a nominalne tempo wzrostu w ostatnim roku przekraczało 30% (w 2005 r. – 54%). W rezultacie tak szybkiego wzrostu wolumen kredytów dla ludności w Polsce przekroczył wartość kredytów dla przedsiębiorstw udzielanych przez banki krajowe, a rynek mieszkaniowych kredytów hipotecznych stał się jednym z największych segmentów rynku kredytowego w Polsce.

Sprzedaż kredytów hipotecznych na finansowanie nieruchomości mieszkaniowych w Unii Europejskiej ma charakter zdecydowanie narodowy. Udział transakcji transgranicznych jest bardzo niski. Stopień integracji mierzony wartością

transakcji o charakterze transgranicznym nie przekracza obecnie 1%⁷. Jest to jeden z najstabilniej zintegrowanych rynków finansowych w UE. Co zatem utrudnia integrację tego rynku finansowego?

Integrację i związany z nią wzrost wartości transakcji ponadnarodowych utrudniają bariery historyczne, demograficzne, regulacyjne oraz związane ze zróżnicowanymi preferencjami klientów. Te czynniki powodują relatywnie duże zróżnicowanie produktów hipotecznych w UE. Różnice dotyczą LTV (*Loan to Value*), czasu kredytowania oraz innych charakterystyk produktów hipotecznych (Pawłowicz 2005).

Poszukując wyjaśnienia niskiej skłonności klientów do transgranicznego zaciągania kredytów, warto zwrócić uwagę na obawy kredytobiorców przed utrudnieniami w rozwiązywaniu ewentualnych sporów w innym kraju unijnym. Te obawy są bardzo silne pomimo powstania na obszarze UE sieci FIN-NET⁸. Jest to istotna bariera popytowa, utrudniająca proces integracji rynku mieszkaniowych kredytów hipotecznych w UE. Z kolei po stronie podaży (kredytodawców) utrudnienia w sprzedaży transgranicznej wynikają ze sposobu dystrybucji kredytów hipotecznych na finansowanie nieruchomości mieszkaniowych. Są one bowiem sprzedawane głównie poprzez stacjonarną sieć dystrybucji.

Integrację rynku mieszkaniowych kredytów hipotecznych należy analizować także z perspektywy źródeł finansowania kredytu hipotecznego. Podobnie jak sprzedaż mieszkaniowych kredytów hipotecznych także finansowanie działalności hipotecznej w krajach UE ma narodowy charakter. Co więcej, jest zróżnicowane pod względem formy finansowania. Ogólnie ujmując, w krajach unijnych przeważa finansowanie kredytów hipotecznych oparte na depozytach detalicznych. Jednak w krajach skandynawskich (Dania, Szwecja) finansowanie kredytów hipotecznych jest zdominowane przez listy zastawne. Pozabilansowa sekurytyzacja kredytów hipotecznych⁹ jest popularna w Wielkiej Brytanii oraz w Niemczech, Hiszpanii i Holandii, choć ostatnich trzech wymienionych krajach w znacznie mniejszym stopniu. Ogólnie w UE finansowanie tego typu nie przekracza 1%.

⁷ Transakcje transgraniczne wiążą się przede wszystkim z kupnem domów letnich lub nieruchomości w strefach przygranicznych (zob. European Commission 2005c, s. 7).

⁸ Pozasądowy organ rozpatrujący skargi konsumentów, który skupia instytucje tego typu z krajów członkowskich UE.

⁹ W wyniku sekurytyzacji powstaje rynek MBS-ów (*Mortgage Backed Securities*), czyli obligacji, których emisja opiera się na sekurytyzowanych kredytach hipotecznych.

tabela 2 **KREDYTY HIPOTECZNE jako procent PKB w krajach UE – projekcja do 2015 r. z uwzględnieniem efektu integracji**

Lp.	Kraj	2004	Szacunki (bez integracji) 2015	Szacunki (integracja) 2015
1	Polska	3,5	13,9	35,3
2	Niemcy	54,3	54,3	106,6
3	Grecja	17,3	17,3	44
4	Czechy	4,9	19,1	37,5
5	Węgry	8,1	31,8	80,7
6	Hiszpania	42	42	82,4
7	Wielka Brytania	70,3	70,3	70,3

Źródło: *London Economics (2005, s. 89).*

Trudność z integracją rynku kredytów hipotecznych na finansowanie nieruchomości mieszkaniowych polega na tym, że wymaga ona podjęcia wielu działań przełamujących bariery wzrostu transgranicznej sprzedaży tego typu kredytów w UE oraz pozyskiwanie przez instytucje kredytowe kapitału na finansowanie działalności hipotecznej w skali całej UE. Działania Komisji Europejskiej będą rozłożone na co najmniej kilka lat, a znacznego zwiększenia integracji można się spodziewać dopiero w dłuższej perspektywie.

To, że warto działać na rzecz integracji rynku kredytów hipotecznych, pokazują badania przeprowadzone przez London Economics (2005). Z przedstawionego raportu wynika, że bilans kosztów i korzyści z integracji rynku kredytów hipotecznych w UE (w tym rynku kredytów hipotecznych na finansowanie nieruchomości) byłby korzystny dla gospodarki europejskiej i konsumentów. W omawianych badaniach szacuje się, że dodatkowy wzrost konsumpcji i PKB w krajach UE w wyniku integracji rynku kredytów hipotecznych w 2015 r. wyniesie odpowiednio: 0,5% oraz 0,7%.

Do krajów, które odniosą największe korzyści z integracji, raport zalicza m.in. Polskę. Dodatkowy wzrost konsumpcji dla Polski szacuje się na poziomie 0,7%, a wzrost PKB na poziomie 1,2%.

Integracja prawdopodobnie doprowadzi w 2015 r. do istotnego wzrostu znaczenia rynku kredytów hipotecznych w UE. W tabeli 2 przedstawiono wolumen kredytów hipotecznych w relacji do PKB jaki byłby możliwy do osiągnięcia w wyniku utworzenia na terenie UE jednolitego rynku kredytów hipotecznych.

Jak wynika z informacji zawartych w tabeli 2, w ciągu niespełna 10 lat rynek kredytów hipotecznych w Polsce mógłby się powiększyć dziesięciokrotnie (bez integracji czterokrotnie). Wielkość polskiego rynku kredytów hipotecznych w 2015 r. mogłaby być porównywalna z rynkiem greckim. Oznacza to dużą zmianę. Dzisiaj bowiem polski rynek kredytów hipotecznych jest prawie sześciokrotnie mniejszy niż rynek grecki.

Dla polskiego rynku szacunki te wydają się nieco zawyżone¹⁰. Nie uwzględniają one bowiem niektórych istotnych barier rozwojowych związanych z polskim rynkiem nieruchomości¹¹. To spostrzeżenie nie zmienia jednak faktu, że integracja rynku kredytów hipotecznych jest szansą dla polskiej gospodarki i polskiego rynku bankowego.

Na to, jak trudna może być integracja rynku kredytów hipotecznych w UE, wskazuje Zielona Księga w sprawie kredytów hipotecznych (European Commission 2005c), opublikowana przez Komisję Europejską 19 lipca 2005 r. Prezentując ten dokument, Unia Europejska podjęła szerszą dyskusję na temat integracji rynku mieszkaniowych kredytów hipotecznych (*residential mortgage credit*). Przedstawione w Zielonej Księdze działania dotyczą ułatwień w transgranicznej sprzedaży kredytów oraz budowy jednolitego rynku po stronie źródeł finansowania kredytów hipotecznych.

Zwiększenie transgranicznej sprzedaży kredytów na obszarze UE miałyby nastąpić zgodnie z Zieloną Księgą głównie poprzez:

¹⁰ Zob. *Opinia Fundacji na Rzecz Kredytu Hipotecznego; Stanowisko Rządu Rzeczypospolitej Polskiej*. Oba dokumenty są dostępne pod adresem internetowym: http://europa.eu.int/comm/internal_market/finservices-retail/home-loans/comments_en.htm

¹¹ Chodzi tu np. o nadmierną ochronę lokatora w prywatnych zasobach na wynajem w Polsce. Powoduje to brak motywacji do inwestowania w lokale na wynajem, co może być (jeśli nie nastąpi zmiana regulacji prawnych w Polsce) w najbliższych latach ważnym czynnikiem ograniczającym popyt na kredyty na ten cel.

1) działania na rzecz ochrony konsumenta polegające na:

- dążeniu do zwiększenia ilości przedkontraktowych informacji udzielanych klientom,
- zwiększeniu rangi doradztwa kredytowego,
- prawnym zagwarantowaniu możliwości przedterminowej spłaty kredytu,
- wprowadzeniu jednolitej rzeczywistej rocznej stopy procentowej (*Annual Percentage Rate*),
- wprowadzeniu standardowego formularza umowy kredytowej;

2) tzw. kwestie prawne związane z:

- określeniem prawa właściwego do wykonywania umowy kredytowej,
- zapewnieniem transgranicznego dostępu do baz danych,
- ujednoczeniem standardów wyceny i rzeczoznawców,
- procedurami wymuszonej sprzedaży,
- eliminacją fiskalnych przeszkód w transgranicznym udzielaniu kredytów;

3) uregulowanie kwestii związanych z zabezpieczeniem hipotecznym, które miałyby polegać m.in. na:

- stworzeniu instrumentu służącego do zabezpieczania kredytów w skali UE
 - tzw. eurohipoteki,
- ułatwieniu transgranicznego dostępu do rejestru gruntów.

Przedstawione wyżej działania mogą być trudne do realizacji. Część działań wiąże się bowiem z trudnym procesem legislacyjnym. Sporo trudności może np. sprawić wprowadzenie eurohipoteki.

Bardzo trudne będzie również zbudowanie w UE jednolitego rynku finansowania kredytów hipotecznych. Konieczne będzie bowiem przełamanie wielu barier utrudniających obecnie instytucjom kredytowym z obszaru UE równy dostęp do rynków finansowania kredytów hipotecznych bez względu na lokalizację. Relatywnie trudne będzie również utworzenie jednolitego rynku sekurytyzacji kredytów hipotecznych w UE.

Nad przyszłymi działaniami UE na rzecz integracji rynku kredytów hipotecznych na finansowanie nieruchomości mieszkaniowych pracowały w 2006 r. dwie grupy ekspertów. Pierwszy zespół ekspertów (MFEG – Mortgage Funding Expert Group), powołany z inicjatywy Komisji Europejskiej¹² dyskutował na temat stworzenia jednolitego pierwotnego i wtórnego rynku finansowania kredytów hipotecznych w UE. Druga grupa (Mortgage Industry and Consumers Dialogue Group – MICDG) pracowała głównie nad działaniami na rzecz integracji po stronie sprzedaży mieszkaniowych kredytów hipotecznych. Wyniki swoich prac grupy ekspertów przedstawiły w raportach końcowych, które 17 stycznia 2007 r. zostały opublikowane na stronach internetowych UE poświęconych integracji (European Commission 2006a; 2006b). Zawierają one podsumowanie dyskusji wśród ekspertów oraz ich rekomendacje. Wyniki prac obu grup potwierdzają konieczność podjęcia wielu działań na rzecz integracji. Powinny one wpłynąć na kształt Białej Księgi w sprawie kredytów hipotecznych, która ma się ukazać w połowie 2007 r. Biała Księga wyznaczy plan działań na rzecz integracji rynku kredytów hipotecznych na finansowanie nieruchomości mieszkaniowych w UE na najbliższe kilka lat w UE.

Przedstawiona w Zielonej Księdze lista potencjalnych działań na rzecz integracji jednoznacznie wskazuje, że beneficjentami integracji będą europejscy konsumenci. Zwiększenie transgranicznej sprzedaży kredytów hipotecznych na finansowanie nieruchomości mieszkaniowych powinno dać korzyści w postaci większej dostępności i różnorodności kredytów hipotecznych oraz niższych cen. Integracja ułatwia bowiem konkurencję między bankami, co stanowi z kolei zagrożenie dla banków.

Cały drugi rozdział Zielonej Księgi poświęcony jest ochronie praw konsumentów. Można zatem sądzić, że integracja doprowadzi do wzmocnienia pozycji

¹² Więcej informacji na temat tej grupy ekspertów można znaleźć w dokumencie: European Commission (2006c).

klienta na rynku kredytów hipotecznych. To z kolei oznacza dla banków konieczność poniesienia kosztów dostosowywania się do nowych przepisów chroniących konsumentów.

Z perspektywy konsumentów integracja będzie korzystna. Z perspektywy banków skutki integracji nie są tak jednoznaczne. Regulacyjne wzmocnienie pozycji konsumentów oraz wzrost konkurencji to oczywiście zagrożenia dla banków, przynajmniej w krótkim okresie. Korzystna z kolei powinna okazać się integracja rynku kredytów hipotecznych po stronie źródeł finansowania. Zniesienie granic w transgranicznym pozyskiwaniu kapitału na działalność hipoteczną powinno zwiększyć dostęp do źródeł finansowania i przyczynić się do większej dywersyfikacji struktur finansowania kredytów hipotecznych w krajach UE.

Reasumując, utworzenie jednolitego rynku kredytów hipotecznych w UE będzie zadaniem bardzo trudnym i jest obecnie mało prawdopodobne, żeby w perspektywie kilku najbliższych lat istotnie wzrósł stopień integracji tego rynku w UE. Integracja wymaga bowiem przełamania wielu barier i podjęcia wielu często trudnych działań regulacyjnych.

6. Integracja rynku bankowego w UE z perspektywy krajowych banków i konsumentów

Polski sektor bankowy jest relatywnie silnie powiązany z rynkiem bankowym Unii Europejskiej. Przyczyniła się do tego przede wszystkim liberalizacja polskiego rynku bankowego w ostatnich 10 latach. Głównym przejawem tej liberalizacji była prywatyzacja polskich banków z relatywnie dużym udziałem inwestorów z krajów UE-15. W rezultacie około 70% aktywów polskiego sektora bankowego jest pod kontrolą instytucji zagranicznych. Podobnie jest w innych krajach UE-10, co ukazuje wykres 7.

Zupełnie inaczej wygląda sytuacja w krajach UE-15. W tych krajach udział spółek zależnych w aktywach sektora bankowego wynosi bowiem około 15% (Pawłowicz 2003, s. 48). Oznacza to, że skala penetracji transgranicznej polskiego sektora bankowego jest kilkakrotnie większa niż sektorów bankowych krajów UE-15.

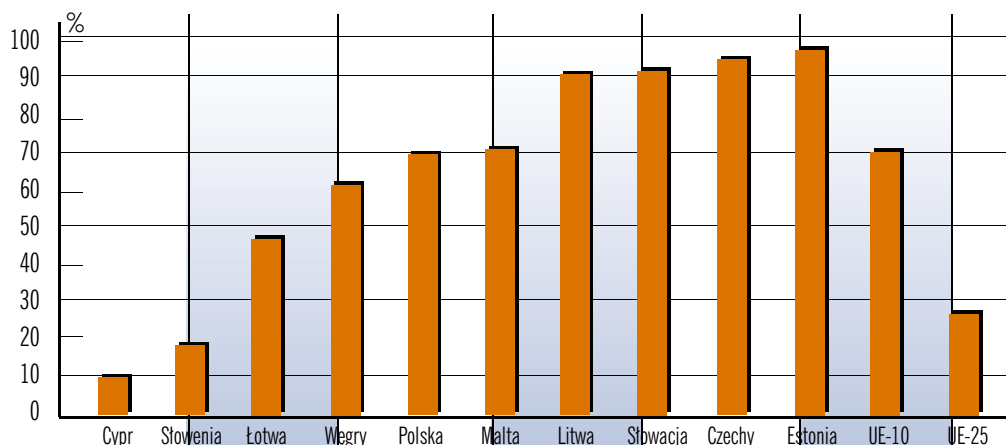
Innym przejawem relatywnie silnej integracji polskiego rynku bankowego z rynkiem UE jest poziom zadłużenia zagranicznego krajowych przedsiębiorstw. Na koniec IV kwartału 2006 r. wyniosło ono 53,8 mld euro (około 206 mld zł). Było zatem wyższe niż zadłużenie przedsiębiorstw w bankach krajowych, które na koniec 2006 r. ukształtowało się na poziomie 140,2 mld zł. Oznacza to, że bankowość korporacyjna w Polsce jest silnie zintegrowana z rynkiem unijnym, ponieważ krajowe przedsiębiorstwa są bardziej zadłużone w bankach zagranicznych niż w krajowych.

Innym miernikiem stopnia integracji polskiego rynku bankowego z rynkiem unijnym jest udział banków działających w Polsce zgodnie z zasadą jednolitej licencji. Ta zasada umożliwia bankom mającym licencję w danym kraju unijnym świadczenie usług bankowych w innym kraju członkowskim bez konieczności ponownego starania się o uzyskanie licencji.

Z tej zasady skorzystał grecki Eurobank Ergasias S.A., który zbudował w Polsce sieć placówek funkcjonujących pod marką Polbanku¹³. Po dwóch la-

¹³ Grecki Eurobank Ergasias S.A. funkcjonuje pod marką Polbanku, ponieważ nazwa Eurobank została użyta wcześniej przez inny bank działający na polskim rynku bankowym.

wykres 7 **UDZIAŁ BANKÓW z większością udziałem kapitału zagranicznego w aktywach sektora bankowego (stan na 31.12.2004 r.)**

Źródło: NBP (2007).

tach od startu Polbank otworzył w Polsce ponad 50 placówek i zatrudnia kilkaset osób. Świadczenie usług bankowych w Polsce przez zagraniczną instytucję kredytową poprzez placówki bankowe zwiększa stopień integracji polskiego rynku bankowości detalicznej z rynkiem unijnym.

Do wzrostu stopnia integracji przyczynia się również emigracja zarobkowa Polaków, która po wejściu Polski do UE skokowo wzrosła. Pracując, ucząc się i mieszkając w innym kraju polscy obywatele coraz częściej korzystają z usług bankowych oferowanych przez lokalne banki (irlandzkie, brytyjskie). Prowadzi to do internacjonalizacji polskiego społeczeństwa i polskiej bankowości.

Integracja jest korzystna z punktu widzenia polskiej gospodarki i konsumentów. Dlatego powinna być konsekwentnie wspierana przez rząd Polski. Dla banków krajowych integracja oznacza przede wszystkim wzrost poziomu konkurencji. Trzeba jednak pamiętać, że także banki z Polski mogą podjąć ekspansję na rynkach w innych krajach unijnych. Integracja oznacza bowiem dla banków nie tylko wzrost konkurencji, ale również szansę na rozszerzenie skali działalności. Inne rynki unijne, zwłaszcza krajów Europy Środkowej, mogą być atrakcyjnym miejscem dla projektów inwestycyjnych i osiągnięcia wysokich stóp zwrotu.

Pionierem ekspansji zagranicznej w ramach integrującego się rynku unijnego jest BRE Bank SA, który planuje uruchomić w drugiej połowie 2007 r. działalność operacyjną w Czechach i na Słowacji. Działalność BRE Banku SA na tych rynkach będzie oparta na modelu biznesowym mBanku, który odniósł duży sukces w Polsce.

Stopień integracji polskiego sektora bankowego z rynkiem unijnym będzie w najbliższych latach wzrastał. Rynek jest bardzo atrakcyjny dla zagranicznych instytucji kredytowych, ponieważ pozwala osiągać wysokie stopy zwrotu przy relatywnie niskim ryzyku, a potencjał rynku ciągle jest wysoki. Świadczą o tym m.in. niskie wskaźniki „ubankowienia” polskiego społeczeństwa. Tylko kwestią czasu jest pojawienie się nowych instytucji na polskim rynku bankowym. Liczba notyfikacji informujących o zamiarze podjęcia działalności transgranicznej przez instytucje kredytowe z innych państw unijnych jest relatywnie duża. Chęć świadczenia usług zgłosiły praktycznie wszystkie większe instytucje bankowe niedziałające jeszcze w naszym kraju. W 2007 r. działalność poprzez oddziały zamierza rozpocząć na polskim rynku kataloński bank La Caixa. Jest to trzeci pod względem liczby klientów bank w Hiszpanii. W najbliższych latach banki

zagraniczne będą stosunkowo często wybierały strategię świadczenia usług opartą na sieci oddziałów. Relatywnie najbardziej atrakcyjny jest rynek bankowości detalicznej, a na tym obszarze bankowości ciągle o sukcesie w dużym stopniu decyduje geograficzna bliskość banku.

Proces integracji przyspieszyłoby z pewnością wprowadzenie euro. Na razie nie ma jednak na to większych szans. Z prognoz IBnGR wynika, że obecnie najwcześniejszym terminem przystąpienia Polski do strefy euro jest rok 2013 (Małeckie 2007). Oznacza to, że w najbliższych latach w Polsce nadal będzie prowadzona autonomiczna polityka pieniężna i złoty pozostanie polską walutą, co nie będzie służyło postępowi integracji polskiego rynku bankowego z rynkiem unijnym.

7. Podsumowanie

Integracja transgraniczna rynku bankowego w UE jest jedną z najważniejszych tendencji we współczesnej bankowości europejskiej. W niedługim czasie powinna przyczynić się do znacznej poprawy alokacji kapitału w gospodarce europejskiej i przynosić korzyści konsumentom oraz przedsiębiorcom. To oni właśnie są głównymi beneficjentami integracji. Dzięki integracji mają dostęp do szerszej i bardziej zróżnicowanej oferty produktowej i mogą korzystać z tańszych kredytów. Dla instytucji finansowych integracja oznacza wzrost presji konkurencyjnej. Dlatego banki mogą postrzegać integrację jako zagrożenie dla ich dotychczasowej pozycji konkurencyjnej.

Obecnie stopień integracji rynku bankowego w Unii Europejskiej jest stosunkowo niski. Jest to szczególnie widoczne w obszarze bankowości detalicznej. Relatywnie niski poziom integracji oznacza, że rynki bankowe w krajach Unii Europejskiej pozostają obecnie głównie pod wpływem uwarunkowań krajowych. Znaczenie czynników związanych z procesami integracyjnymi jest znacznie mniejsze. Jednak podejmowane od 1999 r. przez Komisję Europejską działania w ramach Strategii Lizbońskiej powinny w najbliższych kilku latach wpłynąć na wzrost stopnia integracji europejskiego rynku bankowego. Zwiększaniu stopnia integracji rynku bankowego w Europie

powinien również sprzyjać rozwój zdalnych kanałów kontaktów klientów z bankami. Pogłębianiu integracji z pewnością nie służą pojawiające się w niektórych krajach UE działania protekcjonistyczne, chroniące narodowy charakter rynku bankowego, ale nie powinny one zatrzymać integracji rynku bankowego w Unii Europejskiej.

Bibliografia

Commission of the European Communities (2005), *Cross-border consolidation in the EU financial sector*, "Commission Staff Working Document", SEC (2005) 1398, Brussels.

ECB (2005), *Indicators of financial integration in the euro area*, Frankfurt.

ECB (2006a), *Indicators of financial integration in the euro area*, Frankfurt.

ECB (2006b), *EU Banking Structures*, Frankfurt.

Eppendorfer C., Beckmann R., Neimke M. (2002), *Market Access Strategies in the EU Banking Sector*, "Background Paper to the Study The Benefits of a Working EU Market for Financial Services", Centre for European Economic Research (ZEW), Mannheim.

European Commission (2005a), *Financial Integration Monitor*, "Commission Staff Working Document", SEC (2005) 927, Brussels.

European Commission (2005b), *Public Opinion in Europe on Financial Services*, "Special Eurobarometer", No. 230, Brussels.

European Commission (2005c), *Mortgage Credit in EU*, "Green Paper", COM (2005)327 final, Brussels.

European Commission (2006a), *Report of the Mortgage Funding Expert Group*, DG-Internal Market and Services, Brussels.

European Commission (2006b), *Report of the Mortgage Industry and Consumers Expert Group. Final Report*, DG - Internal Market and Services, Brussels.

European Commission (2006c), *Terms of References. Mortgage Funding Expert Group*, DG-Internal Market and Services, Brussels.

Gostomski E. (2004), *Konkurencja w bankowości detalicznej w warunkach integracji rynku bankowego w krajach UE*, w: M. Penczar (red.), *Integracja detalicznych usług finansowych w Unii Europejskiej*, Niebieskie Księgi 2004 – rekomendacje nr 13, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk.

IBnGR (2006), *Perspektywy rozwoju rynku consumer finance w Polsce w świetle integracji europejskich rynków finansowych. Konsekwencje dla branży consumer finance w Polsce*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk.

Komisja Europejska (2005), *Polityka w dziedzinie usług finansowych na lata 2005-2010*, „Biała Księga”, KOM(2005)629, Bruksela.

London Economics (2005), *The Cost and Benefits of Integration of EU Mortgage Credit*, Report for European Commission, DG-Internal Market and Services.

Matecki W. (2007), *Perspektywy rozwoju rynku pieniężnego w Polsce do 2011 roku – synteza*, materiał powielony, IBnGR, Gdańsk.

NBP (2007), *Sytuacja finansowa banków w okresie styczeń-wrzesień 2006 r. Synteza*, Warszawa.

Pawłowicz L. (2003), *Transgraniczna integracja nadzoru bankowego*, w: Polskie Forum Strategii Lizbońskiej, *Liberalizacja i integracja rynku usług finansowych w Unii Europejskiej*, Niebieskie Księgi 2003, Gdańsk.

Pawłowicz L. (2004), *Dylematy integracji rynku finansowego w Unii Europejskiej w świetle stabilności systemu*, Biała Księga 2004, Polskie Forum Strategii Lizbońskiej, Gdańsk-Warszawa.

Pawłowicz L. (2005), *Perspektywy rozwoju rynku kredytów mieszkaniowych w Polsce do roku 2009 - synteza*, materiał powielany, IBnGR.

Pawłowicz L. (2006), *Sieć bezpieczeństwa finansowego w Unii Europejskiej a Strategia Lizbońska*, w: L. Pawłowicz (red.), *Strategia Lizbońska a zarządzanie wartością*, CeDeWu, Warszawa.

Srejber E. (2006), *Nadzór ponad granicami*, „Gazeta Bankowa”, nr 19, 8-14 maja.

Walter N. (2003), *Finanzmärkte müssen Triebfeder der EU-Wirtschaft werden*, „EU-Monitor“, No. 1, Deutsche Bank Research, Frankfurt.

NBP

Narodowy Bank Polski